

7928

LEIDENS REDDING

Men was in groot verdriet
Want eten wasser niet,
En 't volck van honger schreyden.
Ten laetst Godt nedersiet
En sondt deur dese Vliet
Broot, spijs en dranck in Leyden.

L die laatste dagen van Herfstmaand in vijftienhonderd vier en zeventig!

't Liep met Leiden nu elken dag, elk uur op 't laatst, en 't historisch voorbeeld van Khartoum onder generaal Gordon heeft nog in de laatste halve eeuw bewezen, hoe 't ontzet, wekenlang voorbereid en vlak bij de voltooiing gebracht, toch nog enkele uren te laat kan zijn.

Letterlijk was dat ook hier bijna 't geval.

Zóó zelfs, dat, toen eindelijk op dien onvergetelijken Octoberdag de Geuzenvloot water peilde en opvoer, Boisots grootste vrees was, dat hij voor een genómen stad komen zou....

De menschen in Leiden werden weggeráápt.

Door honger, pest en uitputting.

Ze wisten, hoe dichtbij de verlossing was. De kondschappers gingen heen en weer, en zoo wisten ze ook, dat thans niets wat gedaan of beproefd worden kon, achterwege bleef. Dat de Geuzen brandden van verlangen, om zich met den vijand te meten, en dat de Prins, hoewel nog zwak, den 24^{en} September zelf op de vloot was geweest, om alles in oogenschouw te nemen.

Wonderlijk, zooals „Vader Willem" 't vertrouwen had! Daar waren in Leiden mopperaars; daar waren buiten

Leiden betweters, die ál maar vroegen of dan die vloot nu letterlijk *niets* kon doen om 't ontzet te bevorderen....

Maar toen Oranje op de vloot was geweest, en zijn volle goedkeuring geschonken had aan alles wat verricht was, verstomden de bedillers en keerde 't stil vertrouwen terug.

Al wat kón, was geschied. Leiden had gedaan wat mogelijk was. De Prins en de Geuzen insgelijks.

Nú was het wachten op den Heere God, die redt uit den hoogsten nood.

En de vromen, al zóngen ze niet, omdat geen klank over de droge lippen wilde, en 't hart al te zeer geprangd was, ze zaten nu neer en wachtten in de stemming van het:

„Doch gij, mijn ziel! het ga zoo 't wil,
Stel u gerust, zwijg Gode stil;
Ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken!
Hij is mijn rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek; Zijn macht is groot:
Ik zal noch wankelen, noch bezwijken.”

En dag op dag lag daar de Geuzenvloot, wachtend op water....

Och, goed beschouwd, scheelde 't maar zoo'n kleinigheid, maar dát juist was die laatste dagen de grootste beproeving!

We zullen niet véél aardrijkskundigen uitleg geven.

Trouwens, een enkele aanwijzing is voldoende.

Op de kaart ziet men Leiderdorp en Soeterwoude. Beide plaatsen waren zwaar versterkt, en konden eerst na fellen strijd op de Spanjaarden veroverd worden.... gesteld al, dat de weinige honderden Geuzen daartoe in staat zouden zijn!

Aan die ongewisse kans mocht Leiden niet worden gewaagd.

De *eenige* weg voerde over het land tusschen beide

dorpen in.... en op dat land, almeê 't hoogste hier uit den omtrek, stond gemiddeld *één voet water*....

En *twee voet* had de Geuzenvloot noodig.

Eén enkele voet water scheelde het maar!

Den 28^{en}, toen de Prins op bezoek kwam, was 't stil, zacht, aangenaam herfstweer, gelijk den vorigen dag, en den daaraan voorafgaanden, en gelijk dagen terug....

Hoe schooner weer, hoe somberder gelaat!

Maar den 29^{en} kwam er hoop.

Zoals dat na een langen, schoonen nazomer gebeuren kan, kwam ineens *de kentering*.

Dikke, zwarte wolken paktten zich samen.

De wind nam toe en rimpelde het water.

De wind huilde en floot door 't najaarsloof.

De wind, de storm sloeg woest om zich heen; den eersten dag hard, den tweeden feller nog, den derden met onweerstaanbaar geweld!

Eerst uit het Noordwesten. En toen met de maanwisseling ook 't springtij kwam, waarop de bevaren schippers hun stille hoop hadden gebouwd, de storm weer naar 't Zuiden uitschoot, en het in de rivieren opgestuwde tijwater den terugloop vele uren lang belette, *toen* steeg het water met het uur, toen rees het met de minuut, toen kwam de Geuzenvloot vlot, — toen was de weg naar Leiden gebaad!

Den 1^{en} October waren de negen duimen water, waarop de schepen zoo lang hadden gelegen en gewacht, tot acht-en-twintig aangezwollen, en toen werd ook geen minuut meer getalmd.

Tegen middernacht, van 1 op 2 October, ging de vloot voorwaarts, nu regelrecht op Leiden af.

't Moet in dien woeligen nacht een spookachtig gezicht zijn geweest, die Geuzenvloot, die in een breede slagorde voortvoer: aan weerszijden de galeien, de kanonnières met de brandende lont bij 't geschut, en in 't midden de platboomde schuiten met bootsvolk en levensmiddelen.

Eén hindernis was er nog tusschen Leiden en de Vloot — kon *die* genomen worden, dan stroomde straks 't water tot dicht bij de stad. Dwars in den weg lag de eenigszins verhoogde Kerklaan nog.

Men kan niet anders getuigen dan dat de Spanjaarden, zolang ze *grond* voelden, hun soldatenplicht rondom Leiden hebben volbracht.

Die gansche laan was met schildwachten bezaaid.

Aan de uiteinden hield de vijand sterke troepenafdeelingen gereed, om te kunnen inspringen, wáár de aanval maar geschieden zou. Zelfs waren de Spanjaarden met roeibootten op 't water, om de manoeuvres van de Geuzenvloot van vlak nabij te bespieden en te kunnen rapporteeren.

Maar 't Zeeuwsche bootsvolk was hier in zijn element.

Water, dras of land, — 't was hun ál gelijk.

Zij stonden er als bij moeder thuis!

Als sprinkhanen, die zich door niets lieten tegenhouden, sprongen ze te water, op 't land, op den weg, wáár ze maar vasten voet vonden, en binnen 't half uur was de Kerklaan hún. In 't midden wierpen de schansgravers naar twee kanten versterkingen op; naar rechts en links werden de opdringende Spanjaarden, die op zoo smallen weg van hun overmacht niet het minste voordeel hadden, teruggedreven, en de weg zelf, op 's Prinsen raad, met voetangels en klemmen bezaaid, die een afdoende verdediging vormden.

Onderwijl werd, tusschen de opgeworpen hulpschansen in, de Kerklaan doorgegraven. De storm raasde voort, het water klotste en gutste met kracht door de opening, — 't was ál muziek in de ooren van den Geus. En als 't op 2 October vól dag is, vaart de gansche vloot door de dijksgaten heen; de weg naar Leiden ligt open; alleen: die ééne schans, Lammen, ligt nog tusschen de benarde stad en de verlossende vloot! Want vlak tegen de stad áán loopt het land zóó op, dat 't water het nóg niet bedekt; er is slechts één weg, de vaart van Soeterwoude naar Leiden, breed en diep en volkomen geschikt..... maar door de sterke Lammerschans, met 300 man en zware kanonnen bezet, absoluut afgesloten.

Lammen móést dus genomen worden.

En Boisot had weinig geschut.... en 't richte op dat dobberend water zoo slecht.... Hij schreef dienzelfden 2en October nog een brief aan den Prins, dat hij nog maar 'n half uur van de stad af was, maar dat hij niet wist, hoe Lammen onschadelijk moest worden gemaakt...

Doch de Heere God wist het wèl!

Zijn verschrikking zou thans over 's Lands vijanden zijn.

Valdez, die tot 't laatst toe had stand gehouden; die den strijd om de Kerklaan van dichtbij had gevolgd; die den aftocht uit Soeterwoude, die daarop volgde, persoonlijk had geleid, — Valdez vond, dat 't nu genoeg was.

Hij voelde er niets voor, om zijn troepen als muizen te laten verdrinken. En nog aan den avond van 2 October ontving kapitein Berger, die in Lammen 't commando had, van Valdez schriftelijk bevel, om af te trekken naar Leiderdorp en verder op.

Het is nu Zondagmorgen, den 3en October....

Een dikke, koude mist hangt over het veld.

De Leidenaars, die nu weten, hoe nabij 't ontzet is, zenden vrijwilligers uit, om te trachten 't paalwerk te verwijderen, waarmee de vijand de Vliet buiten de stad heeft versperd.

Lammen zal 't ongetwijfeld willen beletten....

Maar Lammen zwijgt; geen schot, geen woord, alles is doodstil!

Heeft de bezetting zich in hinderlaag gelegd? of is ze.... wèg?....

'n Jongen, die 's nachts een en ander had opgemerkt, dat op een aftocht wijzen kon, wil 't voor enkele guldens gaan onderzoeken; hij nadert Lammen, verdwijnt er in, komt dan weer te voorschijn, zwaait met de muts!.....

Nu rijst Leiden uit haar ellende overeind!

Nu is er muziek in 't hart, een danktoon op de lippen.

En als even buiten Lammen de eerste Leidenaars de voorste schepen ontmoeten, die voorzichtig kwamen aangeroeid, wijl ook zij die stille schans hadden mistrouwd, dan is 't eerste oogenblik 't hart te vol, dan dat het zich luide uiten kon!

't Was in Leiden „een zonderling groote vertroosting en verwondering over de wonderbare verlossing.“

Even buiten de Koepoort, aan de Vlietbrug, stond de burgerij; een iegelijk, die zich er nog heensleepten kon. Vele uitgeteerde gedaanten, wien honger en kommer op 't gelaat te lezen stond. En mild werden ze gevoed.

En toen stroomde het volk naar de kerk!

Diep was men onder den indruk: De Heere der heirscharen, die zee en storm gebiedt, had den vijand verschrikt en deze verlossing teweeggebracht.

Groote ontroering greep de schare aan, luisterend naar de treffelijke predikatie van den eenig overgebleven leeraar, zich neerbuigend in gebed en dankzegging, lofzingend Hem, die hun alle gevaar deed ontkomen: „Verlossend hun te goeder uur!“

's Middags kreeg de Prins te Delft de tijding onder de prediking en deed haar van den kansel aflezen, onder groote blijdschap. Want „Leiden gered, was Holland behouden.“

Den dag daaraan was Oranje zelf in Leiden, en verbleef er tien dagen, om op alles goede orde te stellen.

„Wij hopen,“ schreef hij in die dagen, „dat deze overwinning nog meer winst zal opleveren.“

Dát heeft zij, door de goede hand Gods over ons, ook werkelijk gedaan.

Méér dan Holland bleef behouden: de zeven vrije landen, al te gaar!

P. BR.

VARIA IN BETREKKING TOT HET BELEG EN ONTZET VAN DE SLEUTELSTAD.

Wiens hart is zoo verstaald, wiens ziel is zoo verstaand,

Die van bewondering niet bij 't zien van Leiden weent?

Baldeus hadde geroemt, dat men lichter de sterren van 't firmament mette handen soude afrucken, dan de Belegherde Stadt te verlossen ende te ontsetten.